Locatie OPZ, Stelenseweg, Geel

Programma van Maatregelen

Auteur:
J.A.G. van Rooij (veldwerkleider)

Autorisatie:
P. Hazen (OE/ERK/Archeoloog/2015/00072)

1 Inleiding

Op het terrein van het OPZ in Geel, is een vijftal nieuwe gebouwen gepland, dat gebruikt zal worden als woonfaciliteit. De huidige bebouwing zal eerst gesloopt worden. Het plangebied ligt aan de Stelenseweg in Geel. Het totale plangebied is 9.176 m^2 groot (afb.1). De nieuwbouw zal bij elkaar een oppervlakte krijgen van 2.125 m^2.

1.1 Administratieve gegevens

Uitgevoerde fasen binnen archeologienota:	Bureauonderzoek
Aanleiding:	Sloop huidige bebouwing en vervolgens nieuwbouw
Locatie:	Stelenseweg
Plaats:	Geel
Gemeente:	Geel
Provincie:	Antwerpen
Kadastrale gegevens:	Kadastrale gemeente Geel, Afdeling 3, Sectie L, grondnummer 827h^2 (partim.)
Diepte bodemverstoring	Minimaal 100 cm –mv
Coördinaten (*bounding box; Lambertcoördinaten (EPSG:31370)*	193.127 / 205.199; 193.064 / 205.078; 192.970 / 205.077; 192.954 / 205.100.

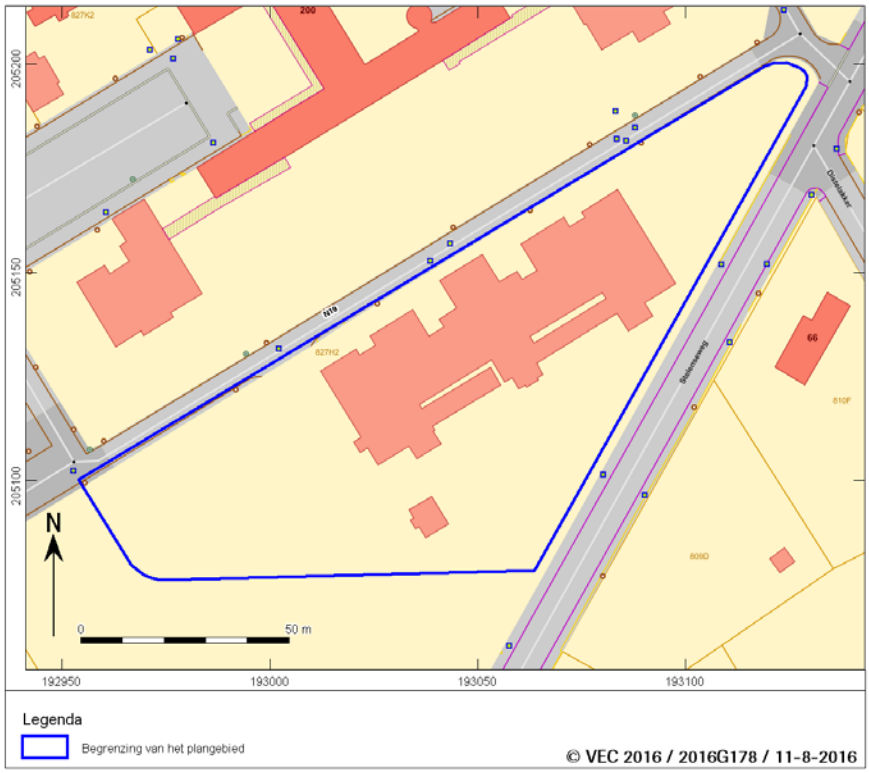

Afb.1. Plangebied weergegeven op de GRB basiskaart.

2 Synthese

Het gebied is momenteel bebouwd met een gebouw en bijgebouw. Het bevindt zich in het gehele centrale deel en heeft een oppervlakte van ca. 2.100 m^2 en betreft het huidige Openbaar Psychiatrisch Ziekenhuis. Op basis van de geleverde ontwerptekeningen blijkt dat het huidige gebouw is onderkelderd; dit houdt in dat de bodem ter plaatse en waarschijnlijk ook rondom de bebouwing tot minimaal 300 cm is ontgraven.

Het reeds aanwezige gebouw zal in de nabije toekomst worden gesloopt en verspreid over het plangebied worden vervangen door nieuwbouw. De nieuwbouw kent deels een overlap met de begrenzing van de huidige bebouwing.
De bodem zal door de werkzaamheden ter plaatse tot minimaal 100 cm -mv verstoord worden. Twee van de vijf nieuwe gebouwen krijgen een derde bouwlaag. Deze twee gebouwen worden waarschijnlijk deels onderkelderd. In deze fase is het nog niet duidelijk hoe groot of hoe hoog deze kelders zullen zijn.

Op basis van het bureauonderzoek is gebleken dat binnen nagenoeg het gehele plangebied de bodem verstoord is (afb. 2). Binnen de rode zone (4.755 m^2, 52 % van het totale oppervlak) bevindt zich bebouwing of heeft tot recentelijk bebouwing plaatsgevonden. Tussen de gebouwen, ter hoogte van de weg, bevindt zich een riolering. Hier zal de bodem ook omgewerkt zijn. Op de oranje vlakken (4.417 m^2, 48 % van het totale oppervlak) zal de bodem ook tot in het potentiële archeologische niveau omgewerkt zijn door de aanwezigheid van (ondergrondse) infrastructuur zoals de wegen, alsook de plant van bomen. Tevens is op basis van historisch kaartmateriaal gebleken dat binnen het gebied de voorloper van de huidige Stelenseweg aanwezig is. Dit gebied, blauw gearceerd aangegeven op afbeelding 2, heeft een oppervlakte van 1488 m^2.

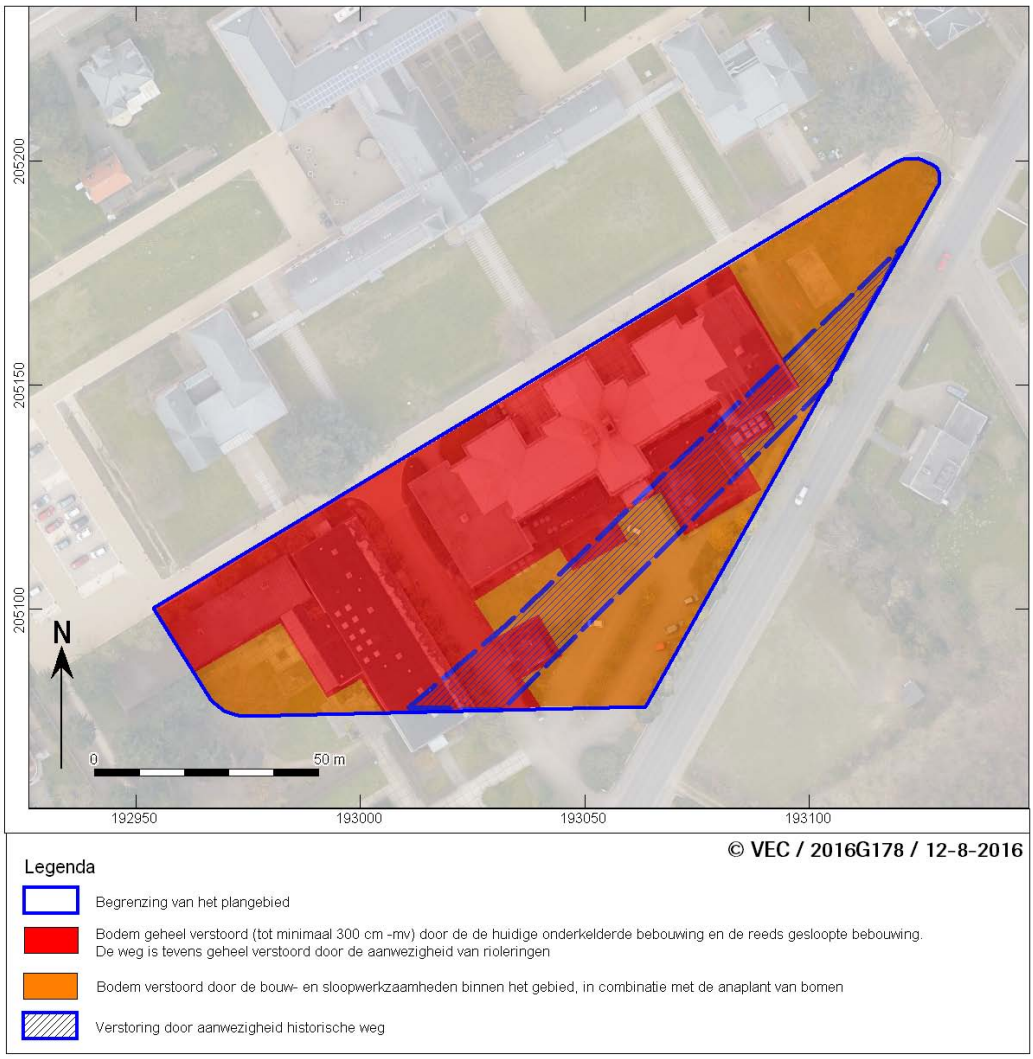

Afb.2. Plangebied met locaties van de vermoedelijk verstoorde zones.

Landschappelijk gezien is het plangebied gelegen op de flank van de rug van Geel. Het Quartiar dek bestaat uit afzettingen behorend tot de Formatie van Wildert. Deze Formatie werd afgezet tijdens het pleni-Weichsel, meer bepaald tijdens de laatste eolische activiteit in het Brabantiaan, de koudste periode van de laatste ijstijd. Deze formatie bestaat uit sedimenten die van eolische oorsprong zijn, te weten zandige dekzanden. Het is meestal afgezet in de vorm van langgerekte of paraboolvormige ruggen. De rug van Geel

is een dergelijke dekzandrug.
Volgens de geraadpleegde bodemkaart is het plangebied zelf gekarteerd als bebouwde zone (kaartcode OB). Dit bodemprofiel is gewijzigd of vernietigd door het ingrijpen van de mens. Indien gekeken wordt naar de gronden in de directe omgeving, worden natte tot droge (lemige) zandbodems met dikke antropogene humus A-horizont gekarteerd. Ze worden gekenmerkt door een humeuze bovengrond, van 60 cm of dikker. Deze ontstonden toen vanaf de Late Middeleeuwen op grote schaal het systeem van bemesting werd toegepast. Een in 1954 gegraven bodemprofiel 150 m ten zuidoosten van het plangebied bevestigt de aanwezigheid van een podzolbodem. Een dikke humeuze A-horizont (plaggenbodem) lijkt op deze locatie echter afwezig. Gezien de reeds verrichte geologische boring binnen het plangebied blijkt dat het Quartaire niveau circa 300 cm dik is. Hieronder bevinden zich de Tertiaire afzettingen.

In de omgeving van het plangebied zijn op basis van de CAI meerdere archeologische meldingen bekend. Er zijn relatief veel meldingen bekend uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd, maar deze bevinden zich op een relatief grote afstand (1000 m +) van het plangebied. Ze bevinden zich in de historische kern van Geel. Het gebied zelf kent op basis van historisch kaartmateriaal met name een agrarisch gebruik.
Verder zijn verspreid over Geel verschillende archeologische vindplaatsen bekend uit de periode Neolithicum-Middeleeuwen. De Neolithische resten bestonden uit paalkuilen, greppels en scherven. Uit de Bronstijd zijn huisplattegronden met bijbehorend erf gevonden, evenals een potentiële woonstalhoeve. Uit de IJzertijd is een nederzetting met acht huisplattegronden opgegraven, is een deel van een woonerf gevonden en is een site aangetroffen met mogelijke paalkuilen en greppels en handgevormd aardewerk. Men heeft uit de Romeinse tijd woonstalhuizen en grafstructuren opgegraven. Verder zijn uit de Middeleeuwen en Nieuwe tijd o.a. verschillende nederzettingsterreinen, de resten van een Romaanse kerk (12de eeuw), een site met walgracht (16de eeuw) en een mogelijke Middeleeuwse weg bekend. De meeste van deze vindplaatsen zijn meer dan een kilometer van het plangebied verwijderd.

Op basis van landschappelijke ligging van het plangebied op de flank van de dekzandrug van Geel is er een archeologische verwachting vanaf het Finaal-Paleolithicum. Gezien reeds aangetroffen resten in de omgeving van het plangebied is er een verhoogde archeologische potentie op resten uit periode Neolithicum-Middeleeuwen. Deze resten kunnen zich bevinden onder het plaggendek, gemiddeld vanaf 50 cm –mv.
Gezien de ligging in een van origine landbouwgebied en op grote afstand tot de historische kern van Geel, is er een lage trefkans op archeologische resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Indien deze wel aanwezig zijn, worden ze verwacht direct vanaf het maaiveld.

3 Gemotiveerd advies

Voor het plangebied Locatie OPZ wordt geen verder archeologisch onderzoek aanbevolen. De aard van de ingrepen, in combinatie met de gegevens van het bureauonderzoek bieden een gedegen argumentatie om af te zien van prospectie met ingreep in de bodem of enig ander vooronderzoek met ingreep in de bodem. Het belangrijkste argument op af te zien van verder onderzoek is de mate van verstoring van het terrein. De verwachting is dat in nagenoeg het gehele plangebied de bodem is omgezet.
Hoewel er in de omgeving directe aanwijzingen zijn naar een beduidend archeologisch potentieel (Neolithicum-Middeleeuwen), moet er van uitgegaan worden dat, indien er sporen aanwezig waren binnen het plangebied, deze door de verstoringen grotendeels verloren zijn gegaan. Nog eventueel aanwezige diepere sporen zouden slechts een fragmentarisch beeld van de bewoningsgeschiedenis opleveren.
Uit het voorgaande blijkt duidelijk dat de financiële kost die een vooronderzoek met ingreep in de bodem met zich meebrengt niet in verhouding zou staan tot de eventuele meerwaarde dat een archeologisch onderzoek zou kunnen opleveren. Hoewel verder onderzoek altijd zinvol kan zijn zou dit, in geval van een positief resultaat, slechts in een zeer beperkte mate een meerwaarde zijn voor het archeologisch inzicht in de omgeving. Meer dan een gefragmenteerde indicatie voor menselijke activiteit in de periode Neolithicum-Middeleeuwen mag hier niet verwacht worden. Op basis van deze kosten-baten afweging moet in dit geval afgezien worden van verder archeologisch onderzoek. Uiteraard moet hier gewezen worden op de bestaande archeologische meldingsplicht, conform artikel 5.4.1 van de vigerende wetgeving met betrekking tot het onroerend erfgoed.

4 Conclusie

In het plangebied Locatie OPZ in Geel zijn sloopwerkzaamheden en de nieuwbouw van een vijftal appartementengebouwen gepland. Deze werken vormen een mogelijke bedreiging voor het archeologisch potentieel. Op basis van de huidige toestand van het terrein en de historisch bekende verstoringen, wordt verwacht dat het terrein in grote mate geroerd is.
Hoewel op basis van de beschikbare bronnen een zeker archeologisch potentieel aanwezig was voor restanten uit de periode Neolithicum-Middeleeuwen, laat de kosten-baten afweging niet toe een archeologische prospectie met ingreep in de bodem aan te bevelen. Bijgevolg wordt voor desbetreffende percelen een vrijgave vooropgesteld.